

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא נב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

- ב. ושמואל אמר בכדי שיודיעוהו אפילו שלא ראהו חייב, שהרי השני לא פתח כדי לחייבו על הכל. [פירוש אחר, אפילו שראה, מ"מ כל זמן שלא הודיעוהו פטור].
- ג. ורבי יוחנן אמר בכדי שיודיעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים ויכסנו. אך לשני שנשתמש בו לא נותנים שיעור כזה, שהיה לו להעמיד שומרים לפניו.

[משנה 2] כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור

כיון דכסוה כראוי היכי נפול?

- א. אמר ר' יצחק בר בר חנה שהתליע מתוכו. [מבואר לקמן שישנם שני אופנים כיצד לבאר: א. כיסוי כראוי לגמלים וכראוי לשוורים, והחידוש הוא שלא מחייבים אותו לבדוק תמיד האם זה עדיין בריא. ב. כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, ושכיחי גמלים והתליע מתוכו (ולא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים, הוי פושע לענין התלעה)].
- ב. [בגמרא לקמן] כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, דאתיין גמלים לפרקים, ואתו גמלים וארעוה, ואתו שוורים ונפלו ביה.

ספיקות בהגדרת פושע

- להלן שני ספקות שהגמרא דנה בהם, ומנסה לפשוט ממשנתנו מהמקרה השני והשלישי. ובסוף הסוגיא, נביא את הדינים העולים למסקנה.
- איבעיא להו כסוה כסוי שיכול לעמוד לפני שוורים, ואין יכול לעמוד בפני גמלים, ואתו גמלים וארעוה קלקלוהו ונעשה רעוע, ואתו שוורים קפיה ונפלי ביה מאי? הגמרא מנסה להבין באיזה מקרה הסתפקו: אמרי היכי דמי?
- אי דשכיחי גמלים - פושע הוא? הרי היה לו לעלות על דעתו שהגמלים מקלקלים אותו. ואי דלא שכיחי גמלים - אנוס הוא. (מסקנה) דאתו לפרקים.

להלן צדדי הספק:

- מי אמרינן כיון דאתיין לפרקים, פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה?
או דלמא, כיון דהשתא מיהת ליכא, אנוס הוא?
לגבי ספק זה ישנם שתי לישנות בגמרא, לאחד הגמרא לא פושטת ואיכא דאמרי, שספק זה פשוט מסברה שהוא פושע.

[עד כאן דף נב עמוד א]

לישנא קמא

- תי"ש במשנה (2) כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור. הגמרא מבררת באיזה מקרה דיברה המשנה כדי לפשוט את ספקן. ה"ד?
- אילימא כראוי לשוורים וכראוי לגמלים - היכי נפול?
אלא לאו, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים.
וממשיכה לברר האם שכיח לגמלים או לאו:
ואי דשכיחי גמלים - אמאי פטור? פושע הוא!
ואי דלא שכיחי גמלים, פשיטא? אנוס הוא!
(מסקנה) דאתיין לפרקים, ואתו גמלים וארעוה, ואתו שוורים ונפלו ביה. וקתני פטור - אלמא כיון דהשתא ליכא, אנוס הוא.

גמרא

הגמרא מבארת את כל הדינים של המשנה מכאן עד דף נד ע"ב.

[משנה 1] כסוה הראשון ובא השני ומצאו מגולה ולא כסוה השני חייב

הגמרא שואלת עד מתי מוטל כל חיוב הנזיקין על השני והראשון נפטר, שלא יתכן לומר שלעולם יהא פטור. להלן יתבאר שלושה שיעורים.

וראשון עד אימת מיפטר?

- א. רב בכדיקפ"ד שידע היינו שיעבר על הבור ויראנו מגולה, ואז החיוב חל על שניהם.

קפ"ד כך ביארו האחרונים.

קפ"ד תוספות ד"ה בכדי שידע. כלומר שהקול יצא שהבור מגולה דמסתמא שמע ושמואל אמר בשמיעה בעלמא לא מחייב דאין סומך אשמיעיה עד שיודיעוהו ורבי יוחנן אמר עד שיודיעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים וה"ה השני שנתנין לו שיעור זה אלא דלא בעינן שיודיעוהו שכבר ידע ושמואל סבר דמיד יש לו להושיב שם שומרים שלא יפול שום דבר בבור [אכן אפשר שרב מודה לרבי יוחנן אלא שלא מצריך שהוא עצמו ידע].

קפ"ה תוספות ד"ה ואתו שוורים ונפלו ביה. פ"ה דאי נפלו בו גמלים לא מיבעיא לן דחייב דהא לגבי גמלים פושע הוא וכן משמע הלשון ויש ליתן טעם בדבר דאפילו לא שכיחי גמלים כלל יש לחוש שמא יבאו גמלים ויפלו אבל אין לחוש שירעו גמלים ויפלו אחרי כן שוורים.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

(מסקנה) דשכיחי גמלים והתליע מתוכו, וקתני חייב - אלמא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה.

(דחיה) לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, ושכיחי גמלים ואתו גמלים וארעוהו, ואתו שוורים ונפלו ביה.

ודקא קשיא לך פשיטא פושע הוא?

אידיד דנסיב כסוה כסוה כראוי, נסיב סיפא נמי לא כסוה.

קעת הגמרא מנסה להביא ראיה ברייתא אחרת:

ת"ש נפל לתוכו שור חרש, שוטה, וקטן, סומא, ומהלך בלילה, חייב.

פקח, ומהלך ביום, פטור שהיה לו לעיין.

ואמאי ? נימא מדהוי פושע לענין חרש, הוי נמי פושע לענין פקח -

(מסקנה) אלא לאו שמע מיניה, לא אמרינן מגו שמע מיניה:

דינים העולים מהסוגיא

להלן מספר דינים - כסוה בכיוסו:

שאינו יכול לעמוד לפני שוורים, ונפלו שוורים - חייב.

שיכול לעמוד לפני שוורים, ואין יכול לעמוד בפני גמלים, ונפלו גמלים (אפילו שלא שכיחי) - חייב (רש"י ד"ה ואתו).

שיכול לעמוד בפני שוורים, ואינו יכול לעמוד בפני גמלים ושכיחי גמלים והתליע - פטור (לא אמרינן מגו).

שיכול לעמוד לפני שוורים, ואין יכול לעמוד בפני גמלים, ואתו גמלים ונעשה רעועה, ואתו שוורים ונפלי ביה - כדלהלן:

- אי דשכיחי גמלים - חייב.
  - דלא שכיחי גמלים - פטור (אנוס).
  - דאתו לפרקים - לל"ק ספק ולל"ב חייב (פושע).
- כראוי לשוורים וכראוי לגמלים שהתליע מתוכו - פטור.

[עד כאן דף נב עמוד ב]

(דחיה) לעולם כראוי לשוורים וכראוי לגמלים. ודקא קשיא לך, היכי נפול? א"ר יצחק בר בר חנה שהתליע מתוכו. כמו שהסברנו במשנה בהתחלה.

ת"ש משנה (3) לא כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חייב.

היכי דמי?

אילמא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, פשיטא? צריכא למימר דחייב?!

(מסקנה) כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים.

היכי דמי?

אי דשכיחי גמלים - פושע הוא!

ואי דלא שכיחי גמלים - אנוס הוא!

(מסקנה) דאתיין לפרקים, ואתו גמלים וארעוהו, ואתו שוורים ונפלו ביה - וקתני חייב - אלמא כיון דאתיין לפרקים פושע הוא, דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה.

(דחיה) לעולם, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, ושכיחי גמלים. ודקא קשיא לך פושע הוא?

(מסקנה) לפי זה הגמרא נשאת בשאלה.

אידיד דנסיב רישא כסוה כראוי נסיב סיפא נמי לא כסוה כראוי.

איכא דאמרי

איכא דאמרי -

הא נמי ודאי לא איבעיא לן דכיון דאתיין לפרקים פושע הוא, דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה.

הכי הוא דאיבעיא לן: כסוה כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים, ואינו יכול לעמוד בפני גמלים אך הם לא קלקלו, ושכיחי גמלים והתליע מתוכו? מה?

להלן צדדי הספק:

מי אמרינן מגו דהוי פושע אצל גמלים, הוי פושע נמי לענין התלעה.

או דלמא, לא אמרינן מגו?

ת"ש במשנה (2) כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור.

ואתמר עלה אמר רבי יצחק בר בר חנה שהתליע מתוכו.

היכי דמי?

אילמא כראוי לשוורים וכראוי לגמלים, והתליע מתוכו, פשיטא דפטור! מאי הוה ליה למעבד?

אלא לאו, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, ושכיחי גמלים והתליע מתוכו. וקתני פטור - אלמא לא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים, הוי פושע לענין התלעה.

(דחיה) לא לעולם כראוי לגמלים וכראוי לשוורים והתליע מתוכו.

ודקא קשיא לך כי התליע מאי הוה ליה למעבד? מהו דתימא איבעי ליה למיזל

תדיר ומנקש ברגליו עליה בכח לבדוק האם הוא עדיין חזק, קמ"ל.

ת"ש במשנה (3) לא כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חייב.

היכי דמי?

אילמא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים - צריכא למימר דחייב?!

(מסקנה) אלא לאו, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים.

ואי דשכיחי גמלים - פושע הוא!

ואי דלא שכיחי גמלים - אנוס הוא!

¹⁹⁷ תוספות ד"ה ושכיחי גמלים והתליע מתוכו מהו. כלומר אם מתחילה עברו גמלים ואח"כ באו שוורים ונפלו פשיטא דחייב דפושע הוא כיון דשכיחי גמלים או אפי' אתו לפרקים איבעי ליה לאסוקי אדעתיה וכי מיבעיא לן היכא דלא אתו גמלים אלא באו שוורים ונפלו מחמת שהתליע מתוכו מאי אמרינן מגו או לא ומסיק דלא אמרינן מגו וא"ת כי לא אמרינן מגו נמי מתחילתו דתחילתו בפשיעה הוא לענין שוורים אם יעברו גמלים תחילה ואח"כ שוורים וסופו באונס שהתליע ותירך ריב"א דלא אמרינן תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אלא היכא שמחמת הפשיעה בא האונס אבל הכא לא בא האונס מחמת הפשיעה דאפי' היה מכוסה כראוי לשוורים ולגמלים היה מתליע וכן משמע בהמפקיד (ב"מ לו: ושם) גבי פשע בה ויצאה לאגם דאפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב התם פטור דמלאך המות קטלה מה ליה הכא מה ליה התם ואל"ת בהכנסו (לקמן דף נו. ושם) גבי נפרצה בלילה קאמר בכותל רעוע כי חתרה אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא והתם לא בא אונס מתוך הפשיעה דאפי' כותל בריא יכול לחתור וי"ל דלקמן פרש"י שחתרה והפילה הכותל ע"י חתירה הרי דמחמת הפשיעה שהיתה רעועה בא האונס דאם היה בריא לא היה נופל בחתירה ובסוף הפועלים (ב"מ דף צג: ושם) גבי רועה שהניח יעדו ובה לעיר ובא ארי ודרס דפריך אביי תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא דאי על בעידנא דלא עיילי אינשי אפילו לא היה יכול להציל אם היה שם חייב והתם לא בא האונס מחמת הפשיעה דמה ליה הכא ומה ליה התם כיון שאינו יכול להציל אומר ריב"ם [דפי' רב אלפס] דלאביי ודאי חייב אע"פ שלא בא האונס מחמת הפשיעה כדמשמע בהמפקיד (שם) דקאמר לאי מבעיא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כו' מכלל דלמ"ד חייב ניחא ליה לאביי בלאו טעמא דהבלא דאגמא קטלה ועוד דבלאו הכי מפרש שפיר התם ר"י דלא קשה כלום ואין להאריך כאן יותר אבל קשה לר"י דהיכי פשיט מנפל לתוכו שור חש"ו הא לא דמי

כלל דהא לענין פקח בדיון הוא שלא יחשב פושע ע"י מגו שהרי אין פושע לגבי שור פקח כלל אבל בבעיא דידן הוא פושע לענין שוורים כי מרעי (לגבי) גמלים לכיוסו ולכך יש להועיל שם המגו להחשב פושע לענין שוורים אף לענין התלעה ונראה לר"י דכסוהו שלא כראוי לגמלים איירי בכה"ג שמיד שהגמלים עוברים נפחת תחתיהן הכיוסו דהשתא ליכא פשיעה בשוורים כלל ותחילתו וסופו באונס דאי לא אתו גמלים ראוי הוא לשוורים ואי אתו גמלים נפחת מכל וכל וחזו שוורים פקחים ומזהרים ולא נפלי ומ"מ מגו ודאי איכא ושפיר מיבעיא לן אי אמרינן מגו דהוי פושע לגמלים הוי פושע לשוורים בהתלעה ולפ"ז לא שייך תחילתו בפשיעה וסופו באונס דתחילתו וסופו באונס הוא וא"ת כיון שיועד דשור פקח פטור דלאו פושע הוא א"כ מאי קמיבעיא ליה תפשוט ממתני' דתנן שור חש"ו חייב הא פקח פטור ולא אמרינן מגו וי"ל דס"ד השתא דכל השוורים בין שוטים בין פקחים פטורין ביום וחייבין בלילה ומתני' מיירי בלילה וחרש דנקט לרבנותא דס"ד דחרש לא מחייב כדבעי למימר לקמן דחרשותו גרמה לו ומהא דלא אמר מגו דהוי פושע בלילה הוי פושע ביום לא מצי למפשט מידי דלא דמיא כיון דבההיא שעתא הוא אנוס ועוד אור"י דמצי למימר דשפיר ידע האמת דפקח פטור וחרש חייב ונהי דלא אמר התם מגו משום דחשיב לפקח כמזיק עצמו וכמתכוין להפיל את עצמו לבור ההורה לא חייבה בתקלת הבור אלא כשאין לו לעיין ולילך אבל כשנפל ע"י התלעה לא יש להתחייב ע"י מגו כיון דלא שייך ביה טעמא דאיבעי ליה לעיוני ובמסקנא כשפושט הש"ס אין חושש בזה החילוק וא"ת אמאי נקט בעיא שלו בשכיחי גמלים אפילו לא שכיחי גמלים כלל יכול לשאול דלענין גמלים עצמן חשיב פושע וחייב עליו אם היו נפלים אפילו לא שכיחי כדמוכח בבעיא קמייתא וי"ל דבלא שכיחי או אפילו אתיין לפרקים פשיטא דלא אמרינן מגו כיון דלא שכיחי ביה חיובא דגמלים: